

er bestemmende for gruppering og behandling: poetisk navngivning, fremmede stednavne, og derpå købstadnavne, landskabsnavne, ønavne, farvandsnavne og kultiske minder i stednavne.

Til slut gives en vistnok noget nær fuldstændig fortegnelse over den foreliggende litteratur om danske stednavne (man kunne måske spørge, om ikke fx. enkelte af Magnus Olsens større værker, hvor danske stednavne også medtages, burde have været anført?).

Under et kan det siges, at bogen giver os en fortræffelig indførelse i stednavneforskningens resultater til dato. Forfatteren behersker sit emne. Han er kritisk og kølig. Der trives ingen ønskedrømme hos ham (fx. får Kimbrerne lov at stå med et spørgsmålstegn). Men fremstillingen er ikke på nogen måde ordknap, og måske kunne man — for dog at blande lidt galde i anmeldelsen — advare mod den brug, som her og der gøres af lidt for mundrette passager, der nok kan gå an i en anmeldelse, en debat, en detailfremstilling eller lignende, men ikke hører til stilen i en vejledende oversigt eller grundbog (for at nævne et par eksempler, s. 34 »selv om Tidsforskellen ikke er saa *forfærdelig stor*«, s. 128: »*Man kan ikke lade være med at . . .*«). Men dette er jo en uvæsentlig ting, der ikke vedrører bogens kvalitet. Vi har nu i Halds bog fået en virkelig solid grundbog, og det er unødvendigt at ønske den en god modtagelse og vid udbredelse, for den er simpelthen uundværlig for enhver, læg eller lærd, der sysler med dette såre interessante emne.

Peter Skautrup.

Aage Brask: Volstrup. En gammel himmerlandsk Gaard og dens Beboere. (P. E. Haarsløv, Hobro. 92 s.).

Godsejer Aage Brask, hvis varme slægtsfølelse har givet sig udslag i udgivelsen af de to smukke bøger »Kjellerup« (1943) og »Niels Bloch i Rold og hans nærmeste Slægt« (1947), har atter udsendt en slægtsbog, denne gang med titlen »*Volstrup. En gammel himmerlandsk Gaard og dens Beboere*«. Det er Volstrup i Rørbæk sogn, der menes. Gården synes ikke at have været adelig sædegård, men den har dog uden tvivl altid været enestegård uden markfællesskab med andre og hele tiden en ejendom af en vis betydning. Trap ved næsten intet om gården før 1692. Men forfatteren har fremdraget en række oplysninger om Volstrup fra trykte og utrykte kilder og under sit arbejde endog fundet flere hidtil ukendte middelalderlige dokumenter til oplysning af gårdens historie. Bogen »er blevet til i Følelsen af den ubristelige Samhørighed, der er mellem os og vore afdøde Slægtninge, særlig med dem, fra hvem vi har modtaget arvelige Anlæg og Paavirkning, og af den Taknemmelighed, vi har Grund til at føle overfor dem«, siger forfatteren i forordet. Arbejdet er af halvprivat karakter og først og fremmest beregnet på dem, der som forfatteren ved slægtskabs bånd er knyttet til gårdens ejere, særligt den Kjeldsen-Steenildske kreds. Men bogen lader sig meget vel læse også af andre og er et godt eksempel på, hvilke frugter et omhyggeligt og indtrængende studium af kilder, der ligger uden for den alfare vej, kan bringe.

Carl Lindberg Nielsen.

Københoved Bysamfund. Bidrag til Skrave Sogns Historie I. (Konrad Jørgensens Forlag. 1950).

Egnen omkring Rødding kaldes i daglig omtale af danske sønderjyder: »det ideelle hjørne«; det siges med oprigtig beundring og en smule misundelse;

det mest ideelle sogn i det ideelle hjørne er Skrave sogn, hvis ledende bysamfund er Københoved. Når dette bysamfunds historie bliver taget op med talent, som det her er sket, bliver resultatet en sognehistorie ud over det almindelige.

Bibliotekar Aage Bonde, Aarhus, har taget initiativet til bogen. Selv har han bidraget med en skildring af de ældre perioder i sognets udvikling, mens gårdejer Mads K. Gram bravt bistået af fru Marie Boesen har skildret den periode, som endnu levende kan huske eller af nærstående kan have hørt om. Endelig har Tage Holm skildret de kirkelige forhold i Skrave fra 1861, — da den kendte grundtvigske præst, H. Svejstrup blev præst i Rødding og Skrave, — indtil genforeningen.

I Københoved levede i den sidste halvdel af det 19. århundrede en række stoute og meget særprægede personligheder; de kunne måske undertiden føle det lidt trangt, og de kunne tørne hårdt sammen, der er for mange »kokkemænd« (haner) i Københoved, som en af dem sagde; men disse mange kokkemænd har på den anden side sat liv og farve på egnen, og vidt ud har Københoved bysamfund været kendt, og adskillige af dets fremtrædende skikkelser har nydt almindelig agtelse ud over hele Nordslesvig, for blot at nævne H. D. Kloppenborg, I. H. N. Skrumsager og H. D. Kloppenborg-Skrumsager, der var medlem af den preussiske landdag 1908—1918 og af landstinget fra 1920—1928.

Sammen med M. Refslund Poulsens »Minder« giver bogen om Københoved Bysamfund et indtrængende nærbillede af Nordslesvigs hverdag mellem 1864 og 1920 og kan derfor gøre krav på interesse også uden for sognet og egnen.

Troels Fink.

Louis E. Grandjean: De danske Gotlandsfarere. 1950. (Høst & Søn).

Det er yderst fortjenstfuldt, at søhistorikeren Louis E. Grandjean har taget den danske fart på Gotland op til undersøgelse. Det var en kendt sag, at der gennem århundreder havde været en livlig forbindelse mellem Danmark og Gotland, men hidtil har man kun nøjedes med spredte bemærkninger i forskellige værker og afhandlinger. Det er fortrinsvis på grundlag af disse, at forfatteren har bygget sit arbejde, som således ikke inddrager nyt kildemateriale, men alene sammenstillingen af det hidtil kendte har dog medført, at forfatteren har været i stand til at opstille interessante hypoteser, der ofte forekommer sandsynlige og i hvert fald vil kunne give vigtige impulser for et fremtidigt forskningsarbejde.

Louis E. Grandjean går — til dels på grundlag af en stednavnetolkning foretaget af Regnar Knudsen — ind for, at Visby er grundlagt af danske. I det hele taget er han tilbøjelig til, selv hvor det ikke umiddelbart er klart, at finde dansk indflydelse. Værdifuld er hans iagttagelse af en tydelig tilbagegang for øens erhvervsliv før Valdemar Atterdags togt, som ellers er blevet betragtet som tilbagegangens årsag. Bogen følger forbindelsen op indtil den omkring år 1800 dør ud, særlig dvæler forfatteren ved Åbenrå og Sønderborgs århundredlange fart på Gotland. De to byer afløste her Flensborg og Egersund, der havde spillet en større rolle indtil det 17. århundredes midte. Forfatteren synes dog her at lægge vel megen vægt på skibstal og tonnage, ser man nemlig på værdien, da viser det sig, at forholdet er et andet. Når der i 1710 afgik 23 skibe til Åbenrå og Sønderborg og 9 til Flensborg, så repræsenterede de 23's ladning en værdi på 2.014 dlr., medens de 9 til Flensborg medbragte ladninger til i alt 3.231 dlr. (Gunnar Kellgren: Gotland 1690—1720, (1942), s. 151 ff.). Et usikkerhedsmoment ved bedømmelsen af de forskellige byers andel i Gotlandsfarten kom-